

3. Палешко Я. С., Кубецька О. М., Остапенко Т. М. Поняття та класифікація злочинів, пов'язаних з економічною сферою. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: юридичні науки. Том 31 (70) № 5 2020. С. 70–75. URL: <https://doi.org/10.32838/TNU-2707-0581/2020.5/13> (дата звернення: 10.06.2022).
4. Скакун Т. О. Економічні злочини: сутнісні ознаки та криміналістичний аналіз їх вчинення. Ефективна економіка. № 3. 2018. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6195> (дата звернення: 10.06.2022).

Ключові слова: економічна злочинність, економічні інтереси, економічні кримінальні правопорушення, потреби людини, державна безпека, державне управління, криміналістична характеристика.

Key words: economic crime, economic interests, economic crimes, human needs, state security, public administration, forensic characteristics.

БАСАЛЮК НАТАЛІЯ ВАСИЛІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри кримінального права*

ІЗОЛЯЦІЯ ЯК ХАРАКТЕРНА ОЗНАКА ПОКАРАННЯ У ВИДІ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ

Згідно з ч. 1, ч. 2 ст. 63 КК України «покарання у виді позбавлення волі полягає в ізоляції засудженого та поміщенні його на певний строк до кримінально-виконавчої установи закритого типу. Позбавлення волі встановлюється на строк від одного до п'ятнадцяти років, за винятком випадків, передбачених Загальною частиною КК» – мова йде про призначення покарання за сукупністю вироків (ст. 71 КК), у цьому випадку «загальний строк позбавлення волі може бути більшим п'ятнадцяти років, але не повинен перевищувати двадцяти п'яти років».

Вказівка на «ізоляцію» (за етимологічним словником, *izolirati* – запозичення із французької мови, фр. *isoler* «відділяти, відокремлювати» через іт. *isolare* «ізолювати», *isola* «острів» зводиться до лат. *insula* «тс.», походження якого непевне, можливо, утворилося з словосполучення **in salō* «той, що в морі» [1, с.292]), характеризує покарання у виді позбавлення волі як таке, що стосується обмеження особистого права на свободу.

Попри безумовну перевагу ізоляції особи, яка дозволяє попередити вчинення нових злочинів, з нею частково пов'язано ряд існуючих у пенітенціарній системі проблем. Варто зосередитися на таких: 1) присутня каральна сегрегація: часто до позбавлення волі засуджуються соціально незахищені верстви населення – безробітні, хворі, у тому числі на алкоголізм і наркоманію (наркоманія – проблема, із якою має боротися не лише кримінальне правосуддя, особливо коли

мова йде про кримінальні правопорушення «без мети збуту», але й система охорони здоров'я), які після виходу на волю не мають роботи, житла, втратили соціальні зв'язки. Як наслідок, відсутній трудовий стаж, присутня – очікувана бідність у похилому віці із низькою пенсією або взагалі її відсутність. Таким чином, у контексті конкурентного соціального середовища, яке орієнтується на індивідуальну результативність ізоляція посилює несприятливе становище осіб. Прикритим видається і підхід до засудження неповнолітніх; 2) в українських реаліях ув'язнених поміщують у середовище із десятка таких самих засуджених, які, без окремої кімнати, мають на рівні із виправленням такі ж шанси ще більше бути втягнутими у злочинне середовище; 3) відсутність окремого приміщення сприяє не лише насильству, яке супроводжує тюремне життя, але і швидкому розповсюдженню інфекційних хвороб (гепатит, туберкульоз), якими страждають засуджені, що залишає невирішеним проблеми захисту основоположних прав людини. Із приходом пандемії «COVID-19» ця проблема особливо загострилася. Попри розробку вакцини і прагнення кожної країни, міжнародних організацій знизити криву захворювань, в установах виконання покарань проблема часто залишається невирішеною з огляду на практичну неможливість фізичного дистанціювання засуджених. Маргінальні групи, які зазвичай становлять основу тюремного контингенту і здоров'я яких з огляду на присутні досі, у XXI ст., окремі елементи середньовічного тюремного життя: «в'язниці ризикують стати розсадниками цього [COVID-19] захворювання. Велика кількість ув'язнених не мають доступу до мила, адекватних санітарно-технічних засобів чи засобів індивідуального захисту, фізичне дистанціювання ускладнене, а доступна медична допомога – обмежена» [2], опиняються у більш ризикованому становищі. На проблему інфікування COVID-19 у місцях позбавлення волі звертали увагу і експерти ООН: «тюремні системи і більш як 11 мільйонів ув'язнених у всьому світі непропорційно сильно постраждали від COVID-19. За оцінками, цим вірусом заразилися понад 527 000 ув'язнених у 122 країнах і більш як 3800 померли у 47 країнах» [3]. Здоров'я тюремного населення є складовою здоров'я суспільства у цілому, адже, частина із них відбули покарання і виходять на волю під час пандемії, до того ж, не варто забувати і про тюремну адміністрацію, працівників установ виконання покарань і відвідувачів, які при контакті із хворим засудженим далі можуть інфікувати людей.

Остання проблема, пов'язана із строками покарання, зокрема, недопустимим є повернення короткострокового ув'язнення, як це пропонується у Проекті КК, оскільки, такий каральний поворот неминуче призведе до збільшення тюремного населення і проблема інфікування залишиться не лише циклічною, але й постане ще гостріше. Крім того, короткострокове ув'язнення, яке повертається із радянських часів не дає достатньої кількості часу для виправлення злочинця, натомість, цього часу може бути достатньо для впливу несприятливого в'язничного середовища, а відтак, з точки зору загальної та індивідуальної превенції воно контрпродуктивне: стримуючий ефект мінімаль-

ний, а ризик є прийнятним для потенційних злочинців. До того ж, зростає можливість непропорційного економічного обтяження держави: фінансування пенітенціарної системи збільшиться, однак, на рівень злочинності це навряд чи вплине. Ніде у світі збільшення кількості ув'язнених не призвело до зменшення рівня злочинності. Показовим у цьому аспекті є досвід США, де є ціла концепція «масового тюремного ув'язнення», яка виникла у політичних і наукових колах на рубежі тисячоліть, аби охарактеризувати конкретний американський досвід безпрецедентного, швидкого розширення пенітенціарної системи, що почалося на поч.1980-х і досягнуло свого піку у 2009 році. Протягом цього часу кількість людей у в'язницях штатів і федеральних в'язницях США зросло на 400 % [4]. Це сталося не через збільшення рівня злочинності, а через цілеспрямовану політику держави, яка збільшила строки тюремного ув'язнення і обмежила використання умовно-дострокового звільнення.

Крім того, проблемою є і відсутність в Україні арештних домів – наразі, згідно Переліку найменувань органів, установ виконання покарань, слідчих ізоляторів і навчальних закладів, що належать до сфери управління Державної кримінально-виконавчої служби України в нашій державі арештні доми досі є лише сектором слідчих ізоляторів, або створюються при виправних колоніях. Ситуація, що склалася відкидає не лише змогу відділяти засуджених один від одного, але й розділяти засуджених з огляду на різницю між призначеними покараннями.

В українських реаліях, призначення покарання у виді позбавлення волі, невід'ємною ознакою якого є ізоляція засуджених, призводить до переповнення місць позбавлення волі, що, у свою чергу унеможливає належне утримання таких осіб – разом із свободою, вони, у багатьох випадках втрачають людську гідність, а інколи, через хвороби, погане лікування і власне життя. Пандемія COVID-19 додатково підтверджує факт необхідності відмови від короткострокового позбавлення волі і послідовної політики реалізації ефективних альтернатив позбавленню волі.

Список використаних джерел:

1. Етимологічний словник української мови: В 7 т. Т. 2: Д–Копці / Ред. кол.: О. С. Мельничук (гол. ред.), В. Т. Коломієць, О. Б. Ткаченко. АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. Київ: Наукова думка, 1985. 572 с.
2. La crise sanitaire s'aggrave dans les centres de detention, ou les detenus sont ignores. *Amnesty international*. URL: <https://www.amnesty.be/infos/actualites/article/detenus-oublies-pandemie-covid-crise-aggrave-centres-detention> (дата звернення: 14.05.2022).
3. Les personnes incarcérées sont touchées de manière disproportionnée par la pandémie de Covid-19 (expert). *Nation Unies*. URL: <https://news.un.org/fr/story/2021/03/1091402> (дата звернення: 14.05.2022).
4. Armstrong S. The problem of punishment in a progressive society. *EuropeNowJournal*. URL: <https://www.europenowjournal.org/2018/11/07/the->

Ключові слова: ізоляція, позбавлення волі, короткострокове ув'язнення, пенітенціарна система, пандемія Covid-19.

Key words: isolation, imprisonment, short-term imprisonment, penitentiary system, Covid-19 pandemic.

МАЛИШЕВА МАРИНА ВАЛЕРІЙВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри кримінального права*

**ЮРИДИЧНИЙ АНАЛІЗ ОКРЕМИХ ВІЙСЬКОВИХ
КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ВЧИНЕНИХ
ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ**

З 24 лютого в Україні діє режим воєнного стану через широкомасштабну агресію з боку Російської Федерації. Введення такого стану потребувало змін та доповнень до діючого законодавства. В зв'язку з цим, 3 березня 2022 року Верховна Рада ухвалила закон № 7124 «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за мародерство».

Цим Законом були внесені значні зміни щодо кваліфікації «мародерства», що стало наслідком багатьох кримінальних проваджень по факту таких кримінально протиправних посягань в Україні. Але така «масова» оцінка багатьох діянь як мародерство, потребують більш детального уточнення: чи повинні усі діяння у відкритих кримінальних провадженнях кваліфікуватися як «мародерство»?

Потрібно додати, що відповідним Законом внесено зміни та доповнення до ст. 185 «Крадіжка», ст. 186 «Грабіж», ст. 187 «Розбій», ст. 189 «Вимагання», ст. 191 «Привласнення, розтрата майна або заподіяння ним шляхом зловживання службовим становищем» Кримінального кодексу України, якими кваліфікують такі «звичайні» діяння проти власності але в умовах воєнного або надзвичайного стану вже за ч. 4 відповідних статей.

Таким чином, виникає необхідність проаналізувати, як сьогодні тлумачиться законодавцем поняття «мародерство» та інші кримінально протиправні посягання, спрямованні проти чужої власності, відповідальність за які передбачена у Кримінальному кодексі України, що дасть змогу більш точно кваліфікувати такі діяння під час воєнного стану. Такий аналіз виглядає необхідним, тому що проблеми збереження свого майна є завжди актуальними для будь якого громадянина, але особливо ця проблема загострюється під час воєнного стану.